

IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EKO FORUM-a za period mart 2023 – februar 2024

Redovna godišnja skupština održana je 21.3.2023 godine u prisustvu 25 delegata. Na Skupštini su prezentirani i usvojeni izvještaj o radu za period april 2022 - februar 2023, finansijski izvještaj za 2022. godinu, kao i plan rada za 2023 godinu. Na sjednici su izvršene i izmjene dijela rukovodstva udruženja. Dva člana u upravnom odboru razriješeni su zbog preseljenja u inostranstvo. Skupština je imenovala tri nova člana upravnog odbora, te novog člana nadzornog odbora.

Sredstva za aktivnosti udruženja obezbijeđena su realizacijom projekata i donacijama. Udruženje je u izvještajnom periodu koristilo bez naknade prostorije u vlasništvu grada Zenice, uz plaćanje režijskih troškova. Projekti su nam omogućili da imamo zaposlene tri osobe na određeno, na puno radno vrijeme, a plate i doprinosi za njih obezbijeđeni su u potpunosti iz budžeta projekata. Pored stalno zaposlenih, angažovano je ukupno 31 spoljnih saradnika i volontera po ugovoru o djelu.

Projekat	Trajanje	Broj zaposlenih	Broj angažovanih
1. Analiza rada i transparentnosti okolišnih inspekcija u Bosni i Hercegovini	1.11.2022 – 30.4.2023	-	3
2. Eko HUB Zenica	1.9.2022 – 31.3.2024	1	11
3. Eko BiH mreža	1.5.2023 – 30.4.2024	1	7
4. Mjerenje PAH i VOC za genotoksikološki monitoring	1.5.2023 – 30.6.2023	-	1
5. Recikompast, uvođenje prakse reciklaže bio otpada u osnovne škole u Zenici / ZDK	1.8.2023 – 31.12.2023	-	2
6. Drvo prijateljstva	1.10.2023 – 30.11.2023	-	1
7. Proaktivni građani i građanke PRAGG	15.11.2023 – 15.8.2024	-	1
8. Jačanje odgovora na sigurnosne rizike od klimatskih promjena	1.12.2023 – 30.4.2024	-	2
9. Reindustrijalizacija po principu Brownfield je bolji od Greenfield	1.1.2024 – 30.6.2026	1	-
10. Mreža Arhus centara za zelenu agendu i zaštitu životne sredine	1.2.2024 – 31.7.2026	2*	-

* osoblje na projektu 10 je isto kao i na projektima 2 i 4

U izvještajnom periodu realizovane su brojne aktivnosti, učešća u javnim raspravama, sastanci, javne tribine, konferencije, kampanje, terenske akcije, ankete, peticije, edukacije, mjerenja zagađenja, analize zdravstvenih efekata zagađenja, te brojni nastupi u medijima.

Izvršili smo mjerenja policikličkih aromatskih ugljikovodika (PAH) i volatilnih organskih supstanci (VOC) u Ribnici kod Zavidovića i u Lukavcu, kako bi se ta mjerenja poredila s mjerenjima iz Zenice.

Od Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK i Ministarstva zdravstva ZDK, kao i od federalnog zavoda za javno zdravstvo tražili smo odobrenje za realizaciju pilot istraživanja uticaja zagađenja na zdravlje djece uzrasta 10-12 godina. Na pribavljanje tih odobrenja potrošili smo cijelih 6 mjeseci, ali odobrenja nismo dobili, nego smo pilot istraživanje proveli samostalno, s odraslim volonterima.

U posjete Eko forumu dolazili su predstavnici Američke ambasade u Sarajevu, OSCE misije u BiH, Zelene partije Njemačke i njemačkog Bundestag-a, grupa od 50 studenata iz Beča, i IPAM (Independent Project Accountability Mechanism) Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD).

Ministarstvu prostornog uređenja Zeničko-dobojskog kantona, gradskom vijeću i Gradonačelniku Zenice uputili smo više inicijativa u vezi uspostavljanja zaštićenih područja, izmjena prostornog plana i izrade novog plana upravljanja otpadom, od kojih nijedna nije realizovana. Jedino je realizovana naša inicijativa za inoviranje Plana interventnih mjera za epizode povećanog zagađenja zraka u ZDK.

S Agencijom za vodno područje rijeke Save, Institutom za akreditiranje Bosne i Hercegovine i Kantonalnim tužilaštvom ZDK dopisivali smo se oko pristupa informacijama u vezi incidenata u rijeci Bosni tokom 2023. godine.

U izvještajnom periodu vodio se žalbeni postupak pred nezavisnim mehanizmom EBRD u vezi Toplane Zenica i koksare ArcelorMittal Zenica. Proces do kraja februara 2024. još nije okončan.

Tužilaštvo ZDK nas je obavijestilo da je Akif Smajović podnio krivičnu prijavu protiv Samira Lemeša i Eko foruma Zenica. Prijava je odbačena ali je kompletan spis upućen Tužilaštvu BiH. Tek u januaru 2024. dobili smo odluku Tužilaštva BiH da je krivična prijava odbačena. Iako su tu prijavu koristili kao izgovor, čak ni nakon odbacivanja prijave Gradonačelnik i gradsko vijeće odbijaju staviti inicijativu za proglašenje zaštićenog područja na dnevni red gradskog vijeća.

Eko forum je od maja 2023. preuzeo koordiniranje Eko BiH mrežom. Jedan od rezultata zajedničkog djelovanja organizacija članica mreže i projekta Eko HUB je Nacrt zakona o građanskoj inicijativi i zaštiti građana i aktivista FBiH koji je upućen u parlamentarnu proceduru.

Skupština ZDK pripremila je i usvojila Izvještaj o realizaciji Kantonalno ekološkog akcionog plana, po metodologiji za praćenje realizacije mjera i aktivnosti Kantonalnog ekološkog akcionog plana koju smo mi predložili.

U okviru projekta "Jačanje lokalne uprave kroz inkluzivnu ekološku akciju" Nacionalnog demokratskog instituta BiH (NDI BiH) pripremljena su tri izvještaja za podršku implementaciji lokalnih aktivnosti zaštite okoliša, prilagođavanja i ublažavanja klimatskih promjena za grad Zenicu.

U junu 2023. Federalnom ministarstvu okoliša i turizma poslali smo Zahtjev za reviziju okolinske dozvole za ArcelorMittal Zenica, zbog nerealizacije mjera iz okolinske dozvole. Zahtjev još uvijek nije razmatrana od strane stručnog tima ministarstva.

Nakon otvorenog pisma koje smo uputili Skupštini Zeničko-dobojskog kantona u vezi Odluke o dodjeli Plakete Zeničko-dobojskog kantona privrednom društvu „Adriatic Metals BH“ d.o.o. za doprinos u razvoju privrede Skupština ZDK nije verificovala tu odluku

Našim predstavnicima OSCE je omogućio učešće na regionalnom sastanku Arhus centara u Sarajevu, na godišnjem sastanku Arhus centara Evrope i Azije koji je održan u Tadžikistanu, na regionalnom treningu Arhus centara u Beogradu, na seminaru o zaštiti aktivista za ljudska prava u kontekstu ekološkog aktivizma.

Nakon niza sastanaka sa njemačkom organizacijom ARIA, koja je započela globalnu kampanju za praćenje metalurške industrije, pozvani smo da pristupimo mreži "Global Steel Coalition" koja okuplja organizacije koje se bave industrijskim zagađenjem iz cijelog svijeta, od Koreje do Brazila.

Četvrtu godinu zaredom, u okviru regionalne inicijative "Drvo prijateljstva", uspjeli smo zajednički zasaditi 450 stabala u 9 gradova Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Crne Gore, Sjeverne Makedonije i Srbije.

Federalno ministarstvo objavilo je poziv na javni uvid u Zahtjev za izdavanje rješenja o obnovljenoj okolišnoj dozvoli operateru "Toplana Zenica" d.o.o. Zenica i pripremili smo i poslali naše primjedbe i sugestije.

Projekti

U izvještajnom periodu udruženje je realiziralo 10 projekata:

1. Eko hub Zenica (1.9.2022 – 31.3.2024)

Grant za Eko Hubove u okviru projekta "Misli o prirodi!" koji implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansira Vlada Švedske. Opšti cilj projekta je Uspostaviti i održavati funkcionalnu lokalnu mrežu partnera koja djeluje na zaštiti okoliša. Očekivani rezultati projekta su 1. Publikacija (izvještaj o radu inspekcija), povećan broj inspeksijskih pregleda, povećan broj prijava građana o ekološkim incidentima; 2. Povećana transparentnost rada inspekcija kroz javno dostupne informacije o provedenim aktivnostima inspeksijskih organa; 3. Stručne podloge i nacrt zakona o zaštićenom području upućen u skupštinsku proceduru; 4. Formulisan i obrazložen tekst inicijative za dopune i izmjene plana upravljanja otpadom kako bi plan obuhvatio i industrijski otpad; 5. Pripremljene i usaglašene izmjene Prostornog plana ZDK i upućene u Skupštinu ZDK od

strane resornog ministarstva; 6. Pripremljen nacrt kantonalnog zakona o uspostavljanju institucije za upravljanje zaštićenim područjima ZDK upućen u Skupštinu ZDK od strane resornog ministarstva; 7. Naučnim metodama dokazan i dokumentovan uticaj zagađujućih materija iz zraka na mutaciju gena, u vidu studije koja će se koristiti kao snažan argument za vršenje pritiska na zagađivače i institucije i buduće zagovaračke kampanje; 8. Prikupljen dovoljan broj kvalitetnih i reprezentativnih uzoraka otpadnih voda upoređen sa zvaničnim izvještajima koje dostavljaju zagađivači. Prikupljeni podaci će se koristiti za provođenje kampanje zagovaranja za uspostavljanje referentne laboratorije za vode; 9. Povećana svijest javnosti o posljedicama zagađenja voda, i veći angažman institucija na rješavanju tog problema u vidu novih inicijativa, planova i konkretnih aktivnosti institucija.

2. Analiza rada i transparentnosti okolišnih inspekcija u Bosni i Hercegovini (1.11.2022 – 30.4.2023)

Grant podrška u okviru projekta Support to Civil Society in the Western Balkans finansiranog od strane National Democratic Institute for International Affairs (NDI). Partneri na projektu su Udruženje Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC) Sarajevo, Centar za razvoj civilnog društva u BiH Doboj, CIN – Centar za istraživačko novinarstvo Sarajevo i Eko forum Zenica. Opšti cilj projekta je povećanje transparentnosti rada inspeksijskih organa kao i podizanje svijesti (opšte i stručne) javnosti o radu inspeksijskih organa. Očekivani rezultati projekta su: 1. Priprema projektnih aktivnosti, izbor konsultanata, finalizacija radnog plana, 2. Generisanje izvještaja sa analizom učinka ekoloških inspekcija u BiH, 3. Građani i civilno društvo u BiH informisani o radu ekoloških inspekcija u BiH, i 4. Definirane preporuke za donosioce odluka i rezultati projekta dostupni široj javnosti.

3. Eko BiH mreža (1.5.2023 – 30.4.2024)

Grant ZM-1/2023 za zagovaračke mreže u okviru projekta “Misli o prirodi!” koji implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansira Vlada Švedske. Partneri na projektu su Centar za ekologiju i energiju Tuzla, Centar za životnu sredinu Banja Luka, Udruženje “Resursni Aarhus centar u BiH”, Eko akcija Sarajevo i Green team Novi Grad. Opšti cilj projekta je ostvariti veći uticaj Eko-BiH mreže na kreiranje i provođenje politika zaštite životne sredine/okoliša i očuvanja prirode u BiH na principima solidarnosti i demokratije. Posebni ciljevi su 1. Osigurati kontinuitet rada mreže OCD za životnu sredinu/okoliš kao ujedinjenog zagovaračkog pokreta za okolišne promjene, 2. Podizanje nivoa standarda u OCD koje se bave zaštitom životne sredine/okoliša i 3. Učiniti mrežu prepoznatljivim i nezaobilaznim glasom civilnog društva u zaštiti životne sredine/okoliša u Bosni i Hercegovini, ali i izvan granica BiH.

4. Mjerenje PAH i VOC za genotoksikološki monitoring (1.5.2023 – 30.6.2023)

Projekat se finansira iz grant podrške Response hub finansirano od strane Evropskog fonda za Balkan (EFB). Cilj projekta bio je da se utvrde nivoi koncentracija policikličkih aromatskih ugljikovodika i volatilnih organskih spojeva na kontrolnoj lokaciji na kojoj će se vršiti genotoksikološki monitoring iz projekta “Eko HUB”.

5. Recikliranje, uvođenje prakse reciklaže bio otpada u osnovne škole u Zenici / ZDK (1.8.2023 – 31.12.2023)

Projekat je finansiran sredstvima iz javnog poziva Ministarstva prostornog uređenja, prometa, komunikacija i zaštite okoline ZDK i Grada Zenice. Cilj ovog projekta je uvođenje prakse recikliranja bio otpada u vannastavne aktivnosti osnovnih škola na području Zeničko-dobojskog kantona, odnosno smanjenje količine komunalnog otpada koji se odlaže na deponije, kroz jačanje svijesti mladih, kao i šire javnosti o značaju reciklaže biorazgradivog otpada i prednostima komposta nad hemijskim sredstvima koja se koriste za zaštitu i povećanje prinosa u poljoprivrednoj i biljnoj proizvodnji.

6. Drvo prijateljstva (1.10.2023 – 30.11.2023)

Četvrti puta po redu, u okviru regionalne inicijative “Drvo prijateljstva”, uspjeli smo zajednički zasaditi 450 stabala u 9 gradova Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Crne Gore, Sjeverne Makedonije i Srbije, šaljući simboličnu poruku i podižući svijest o jednom od najgorućih problema u regionu – zagađenju zraka. Ove godine akciju su realizovali Eko Forum iz Zenice, Fondacija za razvoj i demokratiju iz Sarajeva, Institut za teritorijalno upravljanje okolišem iz Tirane, Let’s Do It iz Peći, Air Care iz Skoplja, KOD iz Podgorice, Udruženje Krokodil iz Beograda i Udruženje za razvoj grada iz Bora, uz podršku i koordinaciju Evropskog fonda za Balkan iz Beograda.

7. Proaktivni građani i građanke (PRAGG) (15.11.2023 – 15.8.2024)

Projekat provodi konzorcij koji čine HELVETAS Swiss Intercooperation i NIRAS u Bosni i Hercegovini, u partnerstvu sa lokalnim partnerima Centri civilnih inicijativa (CCI) i Institut za razvoj mladih KULT. Inicijativa koja će, u okviru Projekta “Proaktivni građani i građanke” ili PRAGG, biti realizovana u predstojećih devet mjeseci, rezultiraće stopostotnom pokrivenošću teritorije grada Zenice organizovanim odvozom otpada i povećanim brojem posuda u rubnim dijelovima grada, koji su prvi na putu povratka izletnika. Nosilac aktivnosti je Udruženje Kreativci, a partneri su Reaktiv i Eko forum. Projekat finansira Švicarska, a implementira CCI.

8. Jačanje odgovora na sigurnosne rizike od klimatskih promjena (1.12.2023 – 30.4.2024)

Projekat finansira OSCE kroz program Extra-budgetary (ExB) financed project # 1102151 – OSCE. Cilj projekta je utvrditi nivo koncentracija policikličkih aromatskih ugljikovodika i volatilnih organskih spojeva, te izvršiti genotoksikološki monitoring u Lukavcu.

9. Reindustrijalizacija po principu Brownfield je bolji od Greenfield (1.1.2024 – 30.6.2026)

Projekat finansira EU Interreg Danube Region Programme. Partneri na projektu su Gospodarska zbornica Slovenije, Ljubljana, Slovenija (vodeći partner), Zavod za gradbeništvo, Ljubljana, Slovenija, Opština Hrastnik, Slovenija, Služba za razvoj i međunarodne projekte Zeničko-dobojskog kantona, Zenica, BiH, Udruženje Eko forum Zenica, BiH, Univerzitet prirodnih resursa i prirodnih nauka BOKU, Beč, Austrija, Razvojna agencija Bačka, Srbija, Razvojna agencija Vojvodine, Novi Sad, Srbija, Grad Sombor, Srbija, Opština Vratsa, Bugarska, Privredna komora Vratsa, Bugarska, Opština Resita, Rumunija, Udruženje Make Better, Rumunija, Grad Zenica, BiH, Opština Nikšić, EPCG željezara Nikšić, Crna Gora. Cilj projekta je unaprijediti institucionalne kapacitete javnih vlasti i zainteresovanih strana u Dunavskom regionu, te smanjiti socio-ekonomsku i administrativnu fragmentaciju u procesima prostorne, ekonomske i ekološke transformacije kroz teritorijalne demonstracije reindustrijalizacije "Brownfield je bolje od Greenfield (BBG)" i primjene 4H pristupa.

10. Mreža Aarhus centara za zelenu agendu i zaštitu životne sredine (1.2.2024 – 31.7.2026)

Projekat finansira EU4CS – Support to existing and newly established Civil Society Organisations' networks – EuropeAid/176421/DD/ACT/BA, Aarhus Centers' Network for Green Agenda and Environmental Protection BH"- 03/24 (2023/452-569). Partneri na projektu su Udruženje "Resursni Aarhus centar u BiH", Centar za životnu sredinu Banja Luka, Centar za ekologiju i energiju Tuzla, Eko forum Zenica, Udruga Dinarica Mostar. Cilj projekta je ojačati uključenost mreže Aarhus centara u formulaciju, implementaciju i praćenje strategija, politika i procesa donošenja odluka u vezi sa EU integracijama u sektoru životne sredine i klimatskih promjena.

Publikacije

U izvještajnom periodu objavljene su sljedeće publikacije:

- **Analiza rada i transparentnosti okolišnih inspekcija u Bosni i Hercegovini**
Ova analiza nastala je kao jedan od rezultata projekta "Analiza rada i transparentnosti okolišnih inspekcija u Bosni i Hercegovini" koji je imao za cilj identifikovati prepreke za učinkovitiji i transparentniji rad inspeksijskih organa na polju zaštite okoliša u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Kantonu Sarajevo, te za jačanje povjerenja građana u inspekcije. Posebni ciljevi projekta su povećanje transparentnosti rada inspeksijskih organa kao i podizanje svijesti (opšte i stručne) javnosti o njihovom radu.
- **Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata i zakona na području Zeničko-dobojskog kantona sa aspekta opravdanosti hidroenergetskih objekata**
U Prostornom planu ZDK 2009-2029 (Sl. novine ZDK 4/09) u poglavlju "2.9.2. Planirana

elektroenergetska infrastruktura” navedeno je 38 potencijalnih hidroelektrana na vodotocima I kategorije Usora, Krivaja i Bosna i 39 potencijalnih hidroelektrana na vodotocima II kategorije a u poglavlju 3.2. “Smjernice za razvoj energetske infrastrukture” je utvrđeno da u narednom planskom periodu, uz saglasnost nadležnih institucija kao i sagledavanje svih relevantnih faktora kako ekonomskih tako i zaštite prostora i održivog razvoja neophodno stvoriti uslove izgradnje ovih energetske kapaciteta.

- **Valorizacija prirodnih vrijednosti područja Babina-Tvrtkovac**
Naučno-stručna studija o valorizaciji prirodnih vrijednosti područja Babina-Tvrtkovac izrađena je u okviru projekta Misli o prirodi! koji realizira Centar za promociju civilnog društva uz finansijsku pomoć Švedske.
- **Priručnik za kompostiranje**
U priručniku je detaljno opisana tehnologija izrade komposta, kao ekološki prihvatljive metode zbrinjavanja organskog otpada.

U Zenici, 9.3.2024.

predsjednik udruženja Eko forum Zenica
Zlatan Alibegović